

Eva Nyst

e.nyst@medischcontact.nl

@medischcontact

‘Ik adviseer geen zelfeuthanasie meer’

Albert Heringa werd veroordeeld voor hulp aan zijn moeder bij haar zelfdoding. Heeft deze uitspraak gevolgen voor artsen?

De zaak-Heringa heeft eigenlijk niks, maar ook weer alles met artsen te maken. Want in de euthanasiewet uit 2002 werd naast euthanasie ook de hulp bij zelfdoding bij artsen belegd. De leek die helpt bij sterven op verzoek, is in Nederland strafbaar. Geldt dit ook voor zoon Albert die geen andere weg zag omdat zijn 99-jarige stiefmoeder Moek al pillen aan het sparen was en de huisarts in 2008 geen grond zag voor euthanasie? En dat in het licht van maatschappelijke en politieke initiatieven om de stervenshulp bij levensmoede ouderen door niet-medici toe te staan? Uit een peiling van Maurice de Hond dit weekend blijkt dat 54 procent van de Nederlanders vindt dat Heringa vrijspraak verdient.

Worsteling van de rechter

De diversiteit aan uitspraken in de zaak-Heringa toont de worsteling van de rechter met dit levenseindevraagstuk. Afgelopen week veroordeelde het Hof in Den Bosch Albert Heringa voorwaardelijk tot een halfjaar cel. Volgens de rechter was er geen sprake geweest van een conflict van plichten – enerzijds moeder in nood helpen, anderzijds de wet gehoorzamen. Het Hof in Arnhem had Heringa mei 2015 juist vrijgesproken op basis van de noodtoestand die uit dit conflict voortvloeit en de advocaat-generaal adviseerde aan de Hoge Raad in 2016 dit oordeel te volgen. Maar het hoogste rechtscollege besloot dat het Hof – nu in Den Bosch – zich opnieuw over de zaak moest buigen. Het vonnis van 2015 uit Arnhem ademde vooral begrip voor de noodsituatie van Heringa, die ‘gezien moet worden in het licht van de euthanasiepraktijk zoals deze in 2008 was’ toen er voor levensmoede ouderen ‘van artsen geen hulp te verwachten was’. Het Hof in Den Bosch daarentegen leek Heringa afgelopen week naast zijn hulp ook te verwijten dat hij ‘boos op justitie’ is die hem vervolgt en zich mede liet leiden door ‘zijn eigen overtuiging dat de bestaande wetgeving aangepast zou moeten worden’. Deze ‘zeer valse veronderstelling’ was voor Heringa’s dochters Minne en Aafke aanleiding

DE POLITIEK EN 'VOLTOOID LEVEN'

VWS-minister Hugo de Jonge verstuurde voor het kerstreces zijn 'Kamerbrief over medisch-ethische vraagstukken'. Hij besprak kort de conclusie van de commissie-Schnabel dat de euthanasiewet voldoet voor mensen met voltooid leven-problematiek. De wet biedt meer ruimte dan artsen en burgers denken en de groep is waarschijnlijk klein, was het eindoordeel. Drie oplossingen heeft het kabinet bij deze kwestie voor ogen, zo liet De Jonge weten: het stimuleren van maatschappelijke discussie, het vergroten van de kennis bij het publiek en bij beroepsgroepen, en het doen van wetenschappelijk onderzoek, dat hij meteen aankondigde. Het epistel van oktober 2016 van De Jonges voorganger Schippers en haar collega van Justitie kwam niet aan de orde. Zij pleitten voor stervensbegeleiders zonder medische achtergrond die mensen die lijden aan het leven, helpen sterven. 'Autonomie dreigt een leeg begrip te worden als een individu met een voltooid leven dit leven niet kan beëindigen zonder de hulp van anderen en als tegelijk verhinderd wordt dat anderen in staat worden gesteld om hulp te bieden', schreven de ministers toen. D66-Kamerlid Pia Dijkstra kwam met een wetsvoorstel van eenzelfde strekking. Het huidige kabinet, waaraan ook de ChristenUnie deelneemt, zette deze plannen in de koelkast.

om het Hof van vooringenomenheid te betichten. Ook het OM kreeg een veeg uit de pan omdat het 'suggereerde dat onze vader de opgespaarde medicijnen had moeten afpakken van Moek en haar actie had moeten rapporteren bij het tehuis. Die suggestie is respectloos, niet alleen naar onze vader, maar vooral ook richting Moek en met haar elke andere oudere.'

In de haak

Specialist ouderengeneeskunde en schrijver Bert Keizer is 'geschrokken' van de uitspraak. 'De angst om te helpen wordt nu alleen maar erger. Als je je naaste helpt, weet je nu dat je jaren vast kunt komen te zitten in de juristerij. Terwijl we allemaal in ons hart voelen dat het in de haak was wat Heringa heeft gedaan', zegt Keizer. Hij is er voorstander van dat hulp bij zelfdoding uit het Wetboek van

Strafrecht gaat, zoals de Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levens-einde (NVVE) al jaren bepleit. 'In de ons omringende landen geldt dat verbod om iemand bij zelfdoding te helpen helemaal niet', zegt Keizer. Hij ziet het in zijn praktijk gebeuren dat leken hulp bij zelfdoding bieden. 'Een neefje helpt tante Mina aan de middelen te komen, bestelt ze via internet in China, dat kan hij wel en zij natuurlijk niet, betalen met Western Union en zo. We wisten al dat je pillen niet mag voeren en ook niet het papje mag klaarmaken, maar je mag ze wel bestellen. Maar dat is nu niet meer zo duidelijk.' Volgens Keizer is de uitspraak ook een stap terug voor artsen. 'Als mensen om euthanasie vragen, adviseer ik patiënten soms hun levenseinde zelf te regelen. Adviseerde, want nu durf ik dat niet meer.'

Overvraagde artsen

Psychiater Boudewijn Chabot werd in 1994 door de Hoge Raad schuldig verklaard aan hulp bij zelfdoding van een vrouw die leed aan het leven. Straf werd hem niet opgelegd. Sindsdien onderzoekt hij sterven in eigen regie met naasten zonder hulp van een arts en geeft hij er op zijn website eenwaardiglevenseinde.nl informatie over. In een artikel in Trouw beschreef hij afgelopen jaar hierin de oplossing te zien voor overvraagde artsen. 'Voor de meeste artsen is bij dementie de rek eruit. Zij willen op de rem gaan staan, maar weten niet hoe ze dat kunnen doen zonder hun patiënt in de steek te laten. Zij zitten dus in een vergelijkbare situatie als ik destijds', schreef hij. Het verschil is wel dat de KNMG in haar standpunt 'De rol van de arts bij het zelfgekozen levenseinde' uit 2011 de professionele plicht benoemt om met de patiënt te praten als deze medicijnen spaart voor zelfeuthanasie: 'De arts kan zonder strafbaar te zijn informatie verstrekken en er gesprekken over voeren met de patiënt.' Opmerkelijk is dat de voorzitter van het Hof in Den Bosch ook jurist is bij de Regionale Toetsingscommissies Euthanasie (RTE) en zo vele zaken van stervenshulp door artsen heeft beoordeeld. De veelgehoorde verbazing over de strafmaat – het dubbele van wat het OM had geëist – van het Hof in Den Bosch deelt Chabot niet. Hij ziet deze in het licht van de georganiseerde hulp bij zelfdoding die de Coöperatie Laatste Wil heeft aangekondigd. De eerste vijftig leden krijgen komende maand toegang tot een dodelijk middel. Chabot: 'OM en rechters zien dat aankomen. Het zou mij niet verbazen als er dit jaar een gerechtelijk onderzoek wordt gestart tegen bestuur of coördinatoren van die coöperatie.' ■

web

De meest contrasterende passages uit de uitspraken van de twee gerechtshoven en meer artikelen over dit onderwerp staan onder dit artikel op medischcontact.nl.

'Als je je naaste helpt, weet je nu dat je jaren vast kunt komen te zitten'